

Móra Ferenc:
KOSÁRKÖTŐ KELEMEN

Mikor nagyapó a szobába lépett, éppen azon vitáztak a gyerekek, hogy ki köztük a legbátrabb.

– Én lámpa nélkül is be merek menni este a nagyszobába – erősködött Jani, – de a Béla még délben is fél a kéményseprőtől.

Béla nem hagyta magát:

– De én meg merem simogatni a Szellőt, ha a kocsis is ott van, de Palkó az istállóba se mer bemenni.

Még Margitka is belekotyogott:

– Palkó csak anyámasszony katonája. A kakaskukorékolástól is megijed.

Szegény kis Palkó semmit se szólt, csak ráhajtotta a könyvére a szőke fejét és a fülére tapasztotta a tenyerét, hogy ne hallja a csúfolódó beszédet. Egy kicsit sajgott a szívecskéje. Mert, Istenem, nem tehet ő arról, hogy olyan vézna a karja, gyöngye a melle, erőtlen a lába. Se arról, hogy birkózásnál, futkározásnál jobban szeret olvasgatni.

Nagyapó se szólt semmit, csak beleült a nagy karosszékbe és csendesen nézett maga elé. Addig-addig nézett, hogy egyszerre egy nagy könnycsepp gördült a szeméből galamb fehér szakállára.

A gyerekek mind felzúdultak:

– Miért sírsz, nagyapó? Ki bántott, nagyapó? Majd mi adunk annak, aki téged bántott!

Nagyapó mosolyogva csóválta meg a fejét:

– Aki engem megríkatott, fiaim, azzal ti nem bírtok. Még hős Jancsi se bír vele.

Látjátok, most a Kosárkötő Kelemen története jutott eszembe s azt sohase tudom megállani sírás nélkül. Pedig rég volt az, nagyon rég, éppen akkora volt akkor nagyapó, mint most te vagy, Béla.

Egy tiszamenti kis városban laktunk mi akkor, ott is jártam iskolába vagy kétszázad magammal. Csupa eleven gyerekek voltunk, még ti nálatok is pajkosabbak. A városhoz vagy félóra járásra folyt a Tisza, tele nádassal, füzessel, vadvirágos szigettel: összekóboroltuk mi valamennyit.

Csak egy gyerek volt, akit semmi játékunkba se bírtunk bele vonni, egy szegény kosárkötőnek a fia. Ők kívül laktak a városon, a Tiszához közel, egy messzelátó domb tetején egy kis kunyhóban. Az öreg a tiszai füzesekben vágta a vesszőt, ebből kötöttefonta a kosarakat, amiket aztán Kelemen gyerek hordott szét a városban.

Szegény gyerek néha tíz kosarat is egymásba rakott. Ahogy a hátára vette, úgy meggömbült alattuk, hogy csakúgy nyögött bele szegény.

Olyan vékonyka volt az istenadta, hogy majd elvitte a szél, pedig ott a messzelátó dombon mindig fújt a szél. Mi is szerettünk oda járni, mert sehol se lehetett olyan török háborút játszani. Akit onnan letaszítottunk, az legurult egész a tiszai töltés széléig. Ő mindig a kunyhóablakból nézte a játékot, de sohase elegyedett közénk. Gyöngye, bátortalan gyerek volt.

Mikor láttuk, hogy milyen nyúlászívú, nem is törődtünk többet vele. Különösen, hogy az iskolából, is kimaradt, mikor az apja megbetegedett. Ettől fogva neki kellett keresni mind a kettőjükre. Még véznább lett, még sápadtabb lett.

Egyszer, úgy tavasz elején volt, azt hallottuk, hogy meghalt az öreg kosárkötő s maga maradt a kunyhóban Kelemen. Nem is láttuk egy hétig. Nagyon rossz idő járt, irtózatosszelek fújtak, a Tisza akkora hullámokat vetett, mint egy ház. Csak úgy döngött bele a töltés oldala, ahogy hozzacsapódott az ár. Nem mehettünk ekkor játszani sehova. Örültünk, ha hazamehettünk az iskolából a jó meleg kályha mellé.

Kosárkötő Kelemen kunyhójában nem volt, aki fűtsön. Se apja, se anyja már, se egy teremtett lélek körülötte. Maga is betegen didergett szalmaágyán az ablak mellett. Szomorúan bámult a holdvilágos éjszakába.

A felhők úgy repültek az égen, mint valami óriási baglyok, néha a szemük tüze is látszott: mikor megvillant az ég. Kergette őket a szél, amit rémület volt hallgatni. Néha kacagott, néha jajgatott; üvöltött, ordított s milliom ágú korbácsot pattogatott.

Kosárkötő Kelemen egyszerre fölült az ágyában. Valami új hangot hallott az éjszakában. Csendes mormogást, mely alig hallatszott a széltől, de aztán egyre erősödött s utoljára olyan harsogássá vált, hogy meghaladta a szél zúgását.

– Teremtő atyám, a Tisza megáradt, átszakította a töltést!

Ez volt Kelemennek az első gondolata. A második az, hogy a víz hamarosan elér a városig, ahol most mindenki alszik. S ha az árvíz odaér, föl se ébred többé senki.

Hát meg kell előzni a vizet!

Magára kapkodta a rongyait s hajadon fővel rohant ki az éjszakába. A domb tövét már körülnyaldosta a Tisza. Kelemen nem gondolkozott, beledobta magát a vízbe s keresztülúszott rajta. Aztán hajrá, előre, előre!

A fagyos szél megdermesztette rajta a vizes ruhát, de kis teste nem a hidegtől reszketett, hanem a félelemtől: hátha a víz gyorsabb lesz nála. Előre, előre!

Vagy háromszor elesett, mezítelen talpával üvegcserepre lépett: sebj, előre, előre!

Már előtte sötétlett a város, de mögötte jó távol már megcsillant a rohanó víz árja. Ekkor ordítani kezdett, hogy a tüdeje majd beleszakadt:

– Emberek, jön az árvíz!

A szél elkapta a szót s visszafelé vitte, akárhogy erőlködött. Hangja elfúlt s olyan köhögés fogta el, hogy minden porcikája fájt bele. De azért nem állt meg, míg az első házat el nem érte. Ott az ablak alatt összeszedte utolsó erejét:

– Emberek, mindnyájan elvesztek, itt az árvíz!

Azzal összerogyott, föl se kelt többet. Mire a fölébredt házbeliek kijöttek, akkorra a Kosárkötő Kelemen lelke a csillagmezőkön játszott az angyalokkal, akik bizonyosan mindnyájan meghajoltak a szegény kis árva előtt.

Az a legelső ház a mi házunk volt. Ott halt meg Kelemen. A veszedelem egyetlen halottja ő volt. A várost elöntötte a víz, de még mindnyájunknak volt annyi ideje, hogy kifuthattunk belőle. A gyöngye Kelemen mindnyájunk életét megmentette.

Ez a Kosárkötő Kelemen története, hős Jancsi!

In: *Az Én Ujságom Naptára, 1906*